

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

Quæst. I. An Dei scientiam existere satis omnibus ab autoritate
monstretur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94274)

CONTROVERSIA II. DE SCIENTIA DEI.

DIVINAM scientiæ infinitudinem exiguo nostro discursu percurrere, profunditatem metiri, modum penitus explicare, non solum factum est impossibile, sed prorsus etiam tentatum ridiculum, & temerarium. Multo enim amentius est, quam velle *calum* (vt aiunt) *palmis mensurare*. Idcirco Augustinus in Psal. 49. de Diuina scientia acturus id primum fatetur, quod potiori iure rudiores longè eundem ingressuri tractatum debemus profiteri. *Ne forte* (Augustini verbis loquor) *hoc à me expectetis, vt explicem vobis quomodo cognoscat Deus. Hoc solum dico: non sic cognoscit, vt homo; non sic cognoscit, vt Angelus. Quomodo cognoscit, dicere non audeo: quoniam, & dicere non possum.* Cæterum, cum diuina à nobis, nonnisi humano modo, atque increata, nonnisi ad creaturarum vmbra, & exemplar tractari pro hoc statu queant: ea omnia de Diuina scientia (quæ substantia est, æquè, atque ipsa, cui identificatur, Deitas, improducta) discutimus, quæ de nostris cognitionibus (physicis nempe, creatisque accidentibus) solent disputari.

Et quidem controuersia huius, sicut & aliarum subiectum statuendum erit: ne de re chimærica tam longè, atque exactè disceptare videamur. Quare de scientiæ Diuinæ existentia texetur disputatio primum. Secundo: de ijs, quæ scientiam nostram præcedunt; eademne præcedant diuinam? Tertio: ad quam obiecta secundum se ipsa cognoscenda Diuina scientia extendatur? Et primo quidem de Deo ipso, deinde de alijs ab ipso. Quarto de statibus, in quibus creata cognoscitur. Quinto: quidnam Deo sit ratio, medium, siue materiale, siue formale determinatum, aut verificatum, seu motuum vniuersa, & singula cognoscendi? Sexto: de Diuina scientiæ partitione, quæ ex præcedentium examine perspicue, ac sine æquiuocatione, & questionibus de nomine, quoad rem ipsam apparebit. Septimò: de diuinæ scientiæ metaphysicis affectionibus. Quibus nihil erit de Diuina scientia disputatione dignum, quod in controuersia hac nostra disputationem desideret.

DISPUTATIO PRIMA.

De Diuina scientiæ existentia.

QUÆSTIO I.
An Dei scientiam existere satis omnibus ab auctoritate monstratur.

ORA hæc de Diuina scientiæ existentia circa questionem, an sit? versatur: omnia questionem quid sit. De hac enim satis controuersia. 1. d. q. cert. num. statumus etiam formaliter, & metaphysicè essentia diuinæ existentia attributa Dei omnia existere, atque entia realia adiecta solum metaphysica esse: quare eadem de scientia Dei (quam d. 2. q. 2. cer. 2. & 3. ab essentia metaphysica Dei relegauimus) sententia erit. Tres igitur circa diuinæ scientiæ existentiam instituimus questiones. Primam de eius existentia ab auctoritate. Secundam an eius existentia à ratione monstratur? Tertiam an è Dei immutabilitate, seu spiritualitate ostendatur.

QVÆSTIO I.

An Dei scientiam existere satis omnibus ab auctoritate monstratur.

VM omnibus, nec solum cum Christianis, siue Catholicis, siue Hæreticis, Iudeisque, qui veteris Testamentum admittunt, sed & cum paganis

agam: sicuti & in alijs fidei nostræ veritatibus: vt omnes aberrantes à vero conuinci possint.

CERTAMEN I.

Ex omnium gentium auctoritate scientiæ Diuinæ existentia monstratur.

1. **D**Eum omniscium, nec sciam solum modo, esse gentium, nationumque omnium consensus semper fuit. Et si enim Deitatem pluribus plures err. cæcè detulerint; aut inscium Deum esse non posse omnes, quantum stolidi, & barbari, cognouerunt. Vt clarescit citius Dei substantiam & unitatem, quam eius scientiam ignorari ab hominibus posse; cum, ijs etiam, quibus circa Dei substantiam, & essentiam, ac proinde unitatem, & singularitatem, crassius adeo error obrepserat, eius tamen scientiæ ignoratio minime potuerit obrepere. Hoc autem inde imprimis constat, quod ad Deos inos nemo fuerit, qui non preces funderet, vt bona sibi obuenirent, atque à se mala arcerentur. Neque vllus tam amens, ac velans esse potuit, qui cum, à quo perire, cognosceque non valeat de suis commodis consequendis, malique vitandis oret. Accedunt sacrificia, quæ gentes omnes dijs suis ita instituerunt lege; atque obtulerunt: quæ siue, vt eos beneficos, siue suorum criminum non vindices haberent, peragebant, vtique eos, & obsequiorum, & criminum gnaros profitebantur: tanta nimirum constantia, vt cum lapides, & truncos in Deos sibi erigebant, tamen horum confcios iudicabant: quo super à Regio ridetur

Y A E G

vate psal. 113. *Oculos habent, & non videbunt: aures habent, & non audient &c.*

2. Quid? quod ipsum nomen, quo à Græcis omnibus Deus *Θεός* nominabatur, ita clare eius scientiam in- clamat, ut eos, qui aliter sentiant, non absurditatis modo, verum, & surdicitatis etiam incuset, ut enim eius vocis proprietatem explicans aiebat Dionysius. 12. de diu. nom. circa med. est *omnia contemplans providentia*. Et Clemens Alex. 1. Strom. sine ita dictum Deum ex *positione, & ordine, & administratione*, seu providentia, quæ quidem sine scientia, imo omniscientia (si rerum omnium, uti in Deo, sit) esse non potest. Pulchre hanc nominis eius etymologiam trahit Damascenus. 1. lib. cap. 12. med. *Theos à theaste, id est intuendo omnia. Nam nihil eum latere potest, imo omnium inspector est*. Ex quo sententiam mutuatur S. Thom. aureis his verbis totum hoc argumentum nostrum expressit. 1. contr. g. cap. 44. fine. *Huius autem fidei veritas tantum apud homines inualuit, ut ab intelligendo nomen Dei imponerent. Nam Theos, quod secundum graecos Deum significat dicitur à theaste, quod est considerare, vel videre*. Ad quam rem plura Athanasius de definitionibus colum. 2. §. *quid est Deus?* & dial. 1. contra Macedon. fere init. Nyssen. lib. *quod non tres, dicitur ad Ablabium circa med.*

3. Eo vero vique exploratum omnibus fuit Deum scientem, sapientemque esse, ut, neque, pro, rudioribus adhuc, doctrina paranda, ex instituto à priscis Philosophis fuerit disputatum: quod neminem quantumvis rusticum de eo dubitantem viderent. Quare id potius sup- pofuerunt, quam disputarunt: cum Deum præfatio no- mine *Theos* compellarent: passimque ex ista omnibus sententia omniscium, rerum omnium gubernatorem, bene, maleque gestorum iudicem, ac vindicem assererent. Quæ tam multis locis docent, ut hic ea recensere proli- xum valde sit: maxime, cum controuersia de providentia sint postmodum recitata. Idcirco Platone, & Stoicorum Principum frequentibus testimoniis omisis, vnum, vel alterum Aristotelis locum adnotare hic placuit. Etenim 10. ethic. c. 8. & 12. met. c. 9. à textu 36. hanc verita- tem docuit. *Sine nil, inquit, intelligat, sed ita se habent, ut dormiens, quid præcellens erit?* quibus & scientiæ Dei demonstratio, q. 2. edisserenda continetur.

4. Et vero ex his, qui Deum agnouerunt, nemo, ut dixi, fuit, qui Deum scium negauit: licet aliqui eum omniscium esse, nollent potius, quam corde difficerentur. Licet enim perdit illi, quorum meminit regius vates Psal. 93. suorum criminum in Deo ignorantem optantes, ut supplicium vitarent, scientiam Deo, nec tentant quidem, ne- gare: ita enim eos vicissim bono se, ac libero animo pro admisis criminibus esse iubentes inducit Saltes. Et dixe- runt, non videbit Dominus, neque intelliget Deus Iacob. Eisdemque, vel similes alios Psal. 72. Et dixerunt: *quo- modo scit Deus? esset scientia in excelsis*: suorum, sci- licet, operum. Cum viderent enim se moribus perditis- simos bonis omnibus affluere; contra vero iustos, ac pios homines egere, atque ærumnis mille confictari: nihil de hominum meritis Deum, qui ita res sæculi huius distri- buit, & gnoscere iudicant. Verisque vero ita respondet vates, ut Dei scientiam, & providentiam demonstret, ut ex ipso nos etiam q. 2. demonstrabimus. Itaque Dei scien- tiam absolute nullas negat: licet aliqui eius omniscien- tiam negarint.

CERTAMEN II.

Diuina scientiæ existentia catholica de fide veritas est.

1. **P**robatur conclusio primo ex 14. Esther. *Domine, qui habes omnium scientiam*. Secundo ex Iob. 21. *Nam quid Deum docebit quisquam scientiam?* Tertio ex Psal. 138. *Mirabilis facta est scientia tua ex me*. Quarto ex Psal. 93. ubi præfatum, impiorum errorem confutans

ait. *Intelligite insipientes in populo, & stulti aliquando sapite. Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum non considerat? qui corripit gentes, non arguet? qui docet hominem scientiam?* In quibus non vna, sed multiplex scientia Dei demonstratio continetur, ut q. 2. videbimus. Quinto ex 23. Eccles. *Oculi Domini lucido- res sunt super solem circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi*. Sexto ex Eccles. 42. *Cognouit enim Dominus omnem scientiam*. Septimo ex 2. ad Rom. *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei*. Octauo ex 2. ad Coloss. *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei*. Sexcentaque alia his similia passim in scriptura occurrunt. Item illa omnia, quibus Deus, eiusque oculi, aut aures intentæ rebus, precibusque nostris dicuntur, aut à Prophetis desiderantur. Illa etiam, quibus ad Prophetas, & per Prophetas locutus, quibus abscondita, & profunda Dei, cordisque humani scrutari, in- trueri, ac penetrare enuntiat. Nihil enim horum abique scientia præstare Deus poterat.

2. Opponi possunt plura Patrum testimonia negan- tium Deo intelligentiam, sapientiam, & similia. Verum eis locis solum contendunt non esse in Deo sapientiam, & scientiam nostræ creatæ omnino similem, quæque & acci- dens physicum, & discursiuum, causatæque vere, tum à po- tentia, & obiecto, tum à præmissis. At Deo scientiam ab his imperfectionibus liberam, quæque idem reipia cum Deitate, Deique substantia sit, quam catholicæ ex fide fa- temur, nusquam Patres negant. Ex qua doctrina, & ve- ritate Catholica occurrunt argumentis, quæ contra hanc conclusionem obicit sibi S. Thom. 1. p. q. 13. art. 1. quod scilicet scientia conclusionum, ac promissæ discursus sit, si propria significatione vultur. Secundo: quia scientia, vel habitus, vel actus sit: ac proinde qualitas potentiam, & subiectum reale supponens. Constat enim eiusmodi no- men propria significatione ad creatas cognitiones relata ita solum significare, quia absque eis imperfectionibus scientia in creatis non est; aut propriori, & perfectiori si- gnificatione ad perfectissimam diuinam relata absque eis scientiam significare: cum præcipuum, & nobilissimam, scientiam significet: cum præcipuum, & nobilissimam, longeque excellentissimam scientiam significet, quæ prin- cipale eius vocis significatum est: cum eam scientiam si- gnificet, cuius creata omnis scientia infinite per decre- mentum perfectionis imitatio, tenuissimæque potius adumbratio est.

3. Difficilius oppones, ut probes veritatem de exi- stentia diuinæ scientiæ non posse esse de fide in hunc mo- dum. Assensus fidei diuinæ essentialiter est ob testimoniis Diuini infallibilitatem, sue ob auctoritatem Dei dicen- tis; aut in Deo esse scientiam ob infallibilitatem Diuini testimonij non possumus, præsertim primo, assensui fidei diuinæ. Minor probatur: quia infallibilitas diuini testimonij, Dei- que dicentis auctoritas ex diuina scientia infallibili, & Dei veracitate (seu quod idem est) est Dei veritate actua, & passiva infallibilitate, qua & falli, & fallere nequit, es- sentialiter constatur: ergo non potest esse assensus ob di- uini testimonij infallibilitatem, auctoritatemque diui- nam; quin ob scientiam Dei infallibilem sit: ergo, si as- sensus sit existentie scientiæ diuinæ ob diuinam infalli- bilitatem, auctoritatemque Dei dicentis, ut esse debet, si diuinæ fidei assensus sit, assensum existentiæ scientiæ Dei ob ipsam scientiam, quod implicat, idem scilicet ob idem, tamquam motium sui assensus credi, & iudicari. Quod autem in eo, quod primo credatur, eius primo fi- de diuinæ assensum, maior sit difficultas, constat ex di- cti controu. 1. d. 2. q. 5. quia motium assensus, ut moti- uum ipsius præcognitum necessario esse debet, ut late ibi in simili de existentia Dei, quam primo per fidei actum iudicari non posse, aliorum solutionibus confutatis, satis ostendimus: quare hoc nobis certo admitteandum est, ne iterum solutiones, & impugnationes ibi datas inutiliter repetamus.

4. Magnus meus Magister Didacus Daza in hanc in- cidens difficultatem respondebat, argumentum probare, non posse nos existentiam scientiæ Dei reuelantis in se esse scientiam, ob infallibilitatem huius determinatæ scien- tiæ reuelatæ, cui assensum, primo assensum, sed alterius, quam ex fide supponimus, & prænouimus in Deo esse, scilicet, scientiæ Dei vagæ, seu vagi, & indeterminati obiecti,

obiecti, ob quam, inquit, assentimur esse in Deo scientiam huius determinati obiecti. Duo mihi, cum debita tanti Magistri obsecratione, in eius solutione non assequor. Primum fide divina à nobis credi scientiam illam, ob quam movemur ad assentiendum existentiae scientiae Dei, ut ex fide huius assentiamur. Id enim, ut citata q. 5. cert. & num. vlt. ostendit, necessarium non est. Imo tandem assensus ille existentiae scientiae Dei ex fide, nequit ultimo resolvi in assensum scientiae illius Dei, quae cumque illa sit, ob quam huius veritati reuelatur assentimur, qui ex fide, seu fidei assensus sit, ut ibidem, in simili ostendimus. Secundo displicet, quod ob scientiam Dei vagam, seu vagi, & indeterminati obiecti, huius determinati obiecti reuelato, nimirum existentiae scientiae Dei assentiamur. Etenim reuelata veritati ob scientiam infallibilem Dei de illa assentimur, non autem ob scientiam infallibilem Dei de obiecto aliquo vago: quae saluari dicitur ex infallibilitate circa aliquod unum, licet fallibilis circa alia foret.

5. Adhuc autem scribentis discipuli errorem, & equivocationem fuisse, non tanti Magistri: qui dicebat scientiam, quam fide in Deo credimus, esse indeterminati obiecti, cum vero, ob quam credimus tanquam motum esse scientiam determinatam huius determinati obiecti, nempe existentiae scientiae Dei, quae reuelatur: idque optime fieri potest, cum scientia Dei sit supra seipsam identice reflexiva, quod divinae scientiae ita esse proprium, ut create repugnet, ostendimus, d. 2. Nec refert omniscientiam esse datus locis reuelatam: ac proinde, & hanc determinatam suae scientiae scientiam reflexam. Est enim reuelata videlicet, & coniunctim, quod satis est, ut assentiamur ob illam huius particulari scientiae de scientia sua: quemadmodum ex praemissa vniuersali, in qua coniunctim omnibus particularibus assentimur, deducimus assensum propositionis particularis, cum vi consequentiae conclusioni assentimur. Scientiae autem reflexae de omniscientia Dei reuelata non assentimur eodem actu fidei, sed neque fidei actu, ne processum infinitum motuorum, & assensuum nostrorum deus: sed aliunde tandem quousque ad aliquam particularem scientiam, ex qua prima reuelatio fit facta, perueniamus, cuique vel naturali assensu, vel ex alio, quam fidei divinae motu assentiamur iuxta dicta citata contr. d. 2. q. 5.

QVÆSTIO II.

An divinae scientiae existentia non fide solum certa, sed ratione etiam naturaliter sit evidenter nota.

NON querimus, an divinae scientiae existentia sit per se, seu ex terminis nota. Si enim Deum esse, per se, & ex terminis notum non est, ut vidimus contr. d. 1. q. 1. quo pacto scientiae divinae existentia, quae Dei existentiam supponit, per se, & ex terminis nota erit? solum igitur est quaestio, an per discursum evidentem, seu demonstrationem nobis innoscat.

CERTAMEN I.

Existentia scientiae divina evidens nobis demonstrativè est.

1. **E**st omnium Theologorum, imo & ex Philosophiarum Principum conclusio, quam ostendunt demonstrationes de existentia scientiae divinae subiiciendae. Et primo quidem omnium gentium, & nationum consensus, quem diximus q. 1. cert. 1. moralem de existentia divinae scientiae certitudinem, evidentiam, ac demonstrationem facit. Etenim si Romani esse certum, ac evidens moraliter est, is etiam, qui nunquam Romanos viderunt, quia

Christoph. de Ortega, De Deo Uno, Tomus I.

plures valde, licet non omnes, ita censent. Quare Dei scientiam adesse evidens, ac certum moraliter non erit. Cum ita gentes, nationesque omnes, in quibus tot sapientes floruerunt omni tempore, ita censuerint. Reor autem ex hoc hominum consensu physicam, ac metaphysicam evidentiam concludi. Omnium quippe hominum de veritate aliqua communis, perpetuus, constansque consensus, eam, ut non per se notam, ad eo tamen principis primis naturalibus vicinam, proximamque coniungunt, ac demonstrant, ut nulla fere arte, sed solo naturalis rationis ductu facile pateat: quia adeo prope ad plenum (ut sic loquar) rationis lumen posita est, ut ni per se, & ex terminorum apprehensione cunctis pateat, aut solo primorum principiorum lumine ratio egeat, ut statim illi assentiatur. Quo argumento pro existentia Dei demonstranda plures, ut vidimus contr. d. 1. q. 2. ex sapientioribus sunt vti.

2. Sed demonstratio haec, quasi reflexa est. Iam directo scientiam Deo adesse demonstramus. Et à posteriori in primis. Deinde à priori. A posteriori quidem primo. Quia Deum esse totius mundi gubernatorem, & Principem demonstratum est citata q. 2. imo inde Deum esse ibidem demonstrabamus: atqui nequit esse mundi gubernator, & Princeps, nisi omnium, quae in mundo sunt, possintque esse, scientiam habeat, ut evidens etiam est ergo adesse Deo scientia. Secundo probatur: quia Deus totius mundi providentiam habet, ut demonstrabimus contr. 4. Providentia autem sine scientia esse non potest, ut patet. Tercio. Quia Deus est bonorum, malorumque creaturae rationalis operum remunerator, ut ex demonstratione praecipua de immortalitate rationalis animi evidens est: aut nemo potest praemio, aut poena opera, quae ignorat, compensare. Quarto: quia Deus agens liberum est creatorum omnium; ut demonstrabitur controu. de voluntate: nequit autem sine scientia faciendorum, & rationum, seu motuorum, ob quae ea possit facere, vel secus, agens liberum ad ea peragenda, vel non agenda constitui: ut patet, demonstraturumque in physicis contr. de agente libero: ex qua quod satis huic demonstrationi est, delumetur contr. citata de volunt. ergo Deo adesse scientia.

3. Quinto probatur ex summa felicitate Dei, quae perfecta esse nequit in bonis, nisi cognoscatur à possidente. Et quis enim felix, nedum summe felix, sit bonis, quae inditione sua habet, dum ea ignorat? essent enim perpetuo dormientes, vel amentes bonis, quae habent, aliis fortunae felices. Sexto probatur ex summa Dei delectatione, quae sine cognitione, & scientia, boni esse nunquam potest. In Deo autem summam delectationem esse debere probatur facile: quia ea perfectum quid, ac bonum est, quodque proinde summo optimo, ac perfectissimo enti (cuiusmodi Deus est) deesse nequeat. Assumptum probatur primo: quia delectatio propria est gradus cognoscitui, qui ceteris patibus non cognoscitui perfectior est, ut patet. Secundo probatur ex Arist. 10. metaph. & 1. ethicor. c. 13. ita scribente. *Nobiliorem enim modo se habet res existens delectabiliter, quam non delectabiliter. Cuius signum est, quod bestia, & homines eam prosequuntur. Unde omnes existimant solam vitam salicem delectabilem esse: & implicat delectationem esse cum infelicitate.* Denique tot à posteriori scientiae Dei demonstrationes sunt, quor sunt de actibus voluntatis divinae, qui eam necessario supponunt, demonstrationes. Ideo eis expendendis singulatim supersedeo: cum ita generatim eas indicasse sit satis.

CERTAMEN II.

A priori existentia scientiae Dei demonstratur.

1. **P**rima divinae scientiae a priori demonstratio sit. Quia Deus est summe perfectum ens tam physicè, quam metaphysicè: ut de se patere diximus supra: ac insuper demonstravimus controu. 1. ac proinde, cui nullum praedicatum, cuius negatio melior ipsi non sit, deesse possit: atqui negatio scientiae, & cognitio melior sui negatione

X

Deo